

**EL LLIBRE
DE LA SETMANA**

Un crític d'art anomenat Gabriel Ferrater

PERFIL

L'AUTOR DE 'LES DONES I ELS DIES' TAMBÉ VA SER UN MAGNÍFIC CRÍTIC D'ART. OBRADOR EDÈNDUM RECULELL ELS ARTICLES QUE GABRIEL FERRATER (1922-1972) VA PUBLICAR DURANT ELS ANYS 50 A LA REVISTA 'LAYE' I AL 'DIARIO DE BARCELONA'

PERE ANTONI PONS

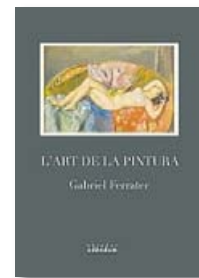
Mirar bé, pensar bé i escriure bé: són les tres virtuts que se li han de demanar a tot crític d'art. Mirar, això que se'n diu mirar, és possible que siguin molts, o bastants, els que ho saben fer, però la majoria d'aquests després pensen confusament i des de l'apriorisme i, per si això no fos prou, a la fi exposen els seus judicis i les seves idees amb una prosa que és pitjor que confusa: és ampul·losa i espessa. Gabriel Ferrater, l'autor de *Les dones i els dies*, un dels llibres centrals de la poesia catalana moderna, va ser també un magnífic crític d'art perquè mirava, pensava i escrivia molt bé.

Ferrater va quedar fascinat per la pintura un dia de setembre del 1947 que era a Madrid i va visitar el Museu del Prado. Tenia 25 anys i, tal com seria habitual en la seva vida, va decidir convertir aquella fascinació inicial per la pintura en un camp de treball i en una passió erudita. Per conèixer bé la pintura, Ferrater no es va limitar a assimilar-ne la història ni a informar-se del que feien els seus contemporanis, sinó que es va posar a pintar ell mateix. Les seves descripcions i reflexions tècniques sobre pintura deixen clar que li va ser molt útil conèixer de primera mà els reptes, els problemes i els mecanismes de l'ofici de pintor.

Talent i intel·ligència

Els textos aplegats al volum *L'art de la pintura*, que ha editat magníficament Obrador Edèndum –introducció clarificadora, encert ideològic i sociocultural de traduir al català els textos originals en castellà, paper de qualitat, reproduccions excel·lents–, van ser publicats per Ferrater a la revista *Laye* entre el 1951 i el 1954 i al *Diario de Barcelona* durant el 1954 i el 1955. Tot i que va ser una ocupació temporal de joventut, la sensació llegint el llibre és que Ferrater no tan sols es va prendre molt seriosament la seva tasca de crític d'art, tant com anys després s'hi prendria la poesia, sinó que exercint-la ja va donar moltes mostres del seu talent literari vivíssim i de la seva intel·ligència colossal.

Gens convençut de les mirades que es projectaven sobre l'art modern i de la retòrica d'aquells que

L'ART DE LA PINTURA
GABRIEL FERRATER
OBRADOR EDÈNDUM
436 PÀG. / 35 €

l'explicaven i dels textos que tot plegat generava, Ferrater va fer de crític d'art igual com sempre ho va fer tot: a la seva manera. Per començar, escriu una prosa analítica i alhora carnal, plena de teories però també de sensibilitat. I a més és boníssim trobant expressions que fan entendre el que vol dir d'una manera precisa i vistosa. Per exemple, quan parla de la “càrrega d'energia suggestiva” de les obres d'art. O quan diu que la qualitat d'una obra depèn del grau “d'energia i deliberació” amb què l'artista la crea. O quan resumeix el Picasso primerenc –el de l'època blava– afirmant que no va inventar cap estil “però sí almenys un sistema d'idiosincràcies”. O quan diu també que el Miró previ a *La masia* es troba a ell mateix quan “aconsegueix desarticlar del tot l'espectacle natural i desorganitzar l'espai”.

Ferrater no és infal·libre, esclara. Diu que Joaquim Mir és un pseudoimpressionista –que seria com dir que Ferrater mateix és només un poeta de l'experiència–, i que Santiago Rusiñol era un pintor mediocre, i que Ramon Casas només va crear obra de primer nivell durant uns pocs anys... Tenir molta confiança en tu mateix et fa ser audaç d'una manera fecunda i meravellosa, però també fa que de tant en tant fiquis els peus a la galleda. Naturalment, si l'autoconfiança és treballada, més merescuda que cofoia, val la pena arriscar-se i de tant en tant mullar-se els peus. Ferrater era tan bo que fins i tot els seus peus mullats són una obra d'art. ♦♦

A 'L'ART DE LA PINTURA' GABRIEL FERRATER ESCRIU UNA PROSA ANALÍTICA I ALHORA CARNAL PLENA DE TEORIES PERÒ TAMBÉ DE SENSIBILITAT

'LA CALA ENCANTADA', UN QUADRE DE JOAQUIM MIR. VIQUIPÈDIA

La gran aventura subterrània de Josep Iborra

JOAN GARÍ

Josep Iborra (1929-2011) és un escriptor valencià amb poca obra publicada en vida: tot just el volum de narracions *Paràboles i prou* (1955) i els assajos *Inflexions* (2005) i *Breviari d'un bizantí* (2007), entre altres. Ara sabem, però, que durant anys i panys va escriure pacientment uns quaderns dietarístics que la Institució Alfons el Magnànim ha donat a conèixer.

Diari 1965-1977 és la clau de volta d'aquesta literatura subterrània. Era el producte d'un esforç colossal, certament insòlit en les lletres del moment i fruit d'una autodisciplina detallista que –sospitava el seu autor– segurament restaria inèdit per sempre més. Per sort, Enric Iborra, fill i hereu de l'escriptor, es va adonar de seguida de la impor-

tància d'aquells apunts de diari. Aquella hemorràgia verbal indetectable havia d'arribar als lectors en forma de paper pòstum, i és això el que ha passat.

Iborra no és un estilista melós, de lectura afalagadora i gratificant. Les seues notes exploren la sempre porosa frontera entre l'assaig i la filosofia, i s'estenen pels viarans d'uns pocs temes predilectes: la contraposició natura/cultura, la dissociació entre el cos i la consciència, la novel·la del segle XIX i el XX, la possibilitat d'una cultura i una crítica anti-burgesa... Iborra s'acull al clàssic clau, en aquestes disquisicions: Montaigne. Com molt bé diu (en 1973!) en matèria assagística les anomenades “ciències humanes” ens volen donar gat per llebre:

“Avui el tractat està de moda i l'esperit de l'assaig, en decadència”. El “galimaties pedant”, la “nova escolàstica” provocada per la puixança universitària –adverteix– està convertint el quart gènere literari i “l'esperit del lliure examen” en una caricatura tecnocràtica.

En lluita contra això –i com reprotxar-li-ho–, Iborra dedica gran part dels seus esforços silenciosos a glossar els grans autors del seu segle i del segle precedent. Reputa Lacan, Foucault i Derrida d’“extravagants”, de la mateixa manera que jut-

ESCRITORS.CAT

ja amb severitat les conseqüències de la revolta francesa del Maig del 68. En canvi, la lectura d'*A la recerca del temps perdut*, de Marcel Proust, li provoca tot de sensacions meravellosament contradictòri-

DIARI 1965-1977
JOSEP IBORRA
INSTITUCIÓ ALFONS EL MAGNÀNIM
954 PÀG. / 30 €

es. Quan comença a llegir aquesta obra mestra absoluta no s'està d'exclamar: “La literatura de Proust és la vida, la verdadera vida”. Després, mentre la lectura continua (li durarà anys), hi afegeix matisos: “Aquest teixit cancerós de mots”; “Potser no hi ha cap escriptor, en cap literatura, que tinga la impertorbabilitat de Proust. Cap que escriga, com ell, sense pressa”; “Proust embafa. Pla sembla un Proust, a vegades. Però un Proust robust”.

La lectura de Josep Pla, en efecte –especialment del primer volum de la seua Obra Completa, *El quadern gris*–, el convenç potser de la seua inferioritat de condicions. “Pla –defineix–, el Baedeker de la cultura catalana”. És probable que la figura de Joan Fuster (a qui va dedicar la seua tesi doctoral) li provocara emocions semblants. Davant aquells gegants muntanyencs, els quaderns d'Iborra s'empetitien.

Ara, recuperada aquesta superba aventura intel·lectual, podem avaluar-la en els justos termes que mereix. ♦♦